

1. Úmluva CITES, její cíle a implementace

Proč chráníme plané rostliny?

Neomezený mezinárodní obchod s planými rostlinami ohrožuje přežití jejich původních populací

Mnohé druhy rostlin jsou vysoce žádané buď z estetických důvodů, nebo pro jiné vlastnosti těchto rostlin: využití v lékařství, jako potraviny nebo dřevo. Je sice dnes možné množit mnoho druhů rostlin, ovšem nikoli všechny. Navíc v některých případech mají sběratelé větší zájem o planě rostoucí rostliny než o pěstované. Některé rostliny jsou proto z jejich přirozených biotopů odebírány takovou rychlostí, že to ohrožuje jejich budoucí existenci.

Co je CITES?

CITES je úmluva o mezinárodním obchodu s volně se vyskytujícími druhy rostlin a živočichů.

Úmluva byla iniciována v r. 1973 IUCN. Vstoupila v platnost 1.7.1975.

V preambuli k vyhlášce státy:

- uznávají faunu a flóru za nenahraditelnou součást přírodních systémů na Zemi;
- uznávají vědecký, kulturní a ekonomický význam fauny a flóry v jednotlivých zemích;
- uvědomují si, že státy a národy jsou nejlepšími ochránci biodiverzity na svém území;
- uvědomují si, že mezinárodní spolupráce je zásadní pro ochranu určitých druhů flóry a fauny před příliš intenzivním mezinárodním obchodem.

Cíle úmluvy

- Regulovat a sledovat mezinárodní obchod s vybranými druhy rostlin a živočichů
- Zajistit, aby mezinárodní obchod neohrožoval přírodní populace těchto druhů.

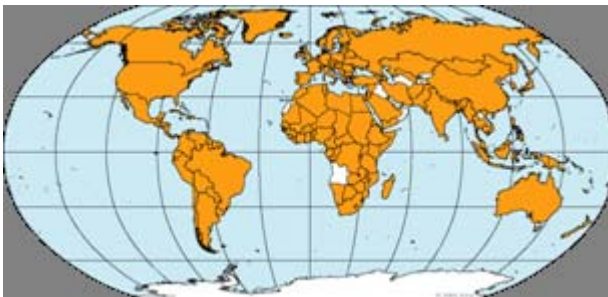

Cílem úmluvy je regulovat a sledovat mezinárodní obchod s volně se vyskytujícími druhy rostlin a živočichů tak, aby nebylo ohroženo jejich přežití na přirozených biotopech.

Mezinárodní obchod s těmito druhy je regulován systémem povolení, který umožňuje vyvážejícím zemím nastavit vývozní kvóty na udržitelné úrovni.

Úmlouva CITES se vztahuje nejen na obchod s celými rostlinami, ale také s jejich částmi a výrobky, které části těchto rostlin obsahují. Vztahuje se i na vědecký materiál jako např. herbářové položky.

Signatáři Úmluvy

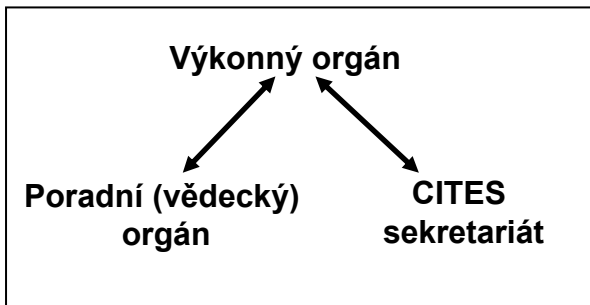

Do dnešního dne přistoupilo k vyhlášce více než 160 států.

 Účastnické státy (2003)

 Ostatní státy (2003)

Orgány CITES

CITES je mezinárodní dohoda na úrovni států. Podle podmínek úmluvy každý účastnický stát musí jmenovat jeden nebo více výkonných orgánů a alespoň jeden vědecký orgán.

Výkonným orgánem je vždy ministerstvo. Provádí opatření úmluvy a je zodpovědný za vystavování povolení CITES.

Vědecký orgán poskytuje poradenství výkonnému orgánu ohledně aplikace povolení CITES a může také radit v oblasti obchodu a některých aspektech politiky. Nejdůležitějším úkolem vědeckého orgánu je poskytovat rady výkonnému orgánu ohledně toho, zda vývoz, v některých případech také dovoz určitého rostlinného druhu může ohrožovat přežití populací tohoto druhu na přirozených biotopech.

Sekretariát CITES má sídlo v Ženevě ve Švýcarsku. Koordinuje činnost a pomáhá členským zemím s implementací vyhlášky.

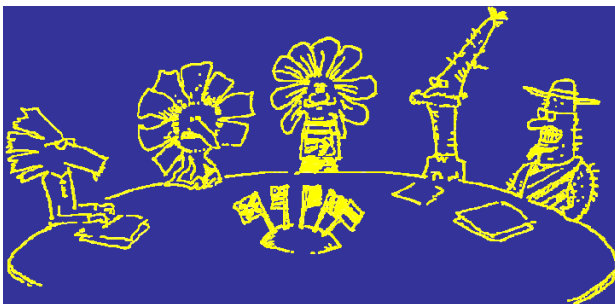
Výkonným orgánem CITES v ČR je Ministerstvo životního prostředí. Vědeckým orgánem CITES v ČR je Agentura ochrany přírody a krajiny. Kontrolním orgánem CITES v ČR je Česká inspekce životního prostředí.

Konference

Každé 2-3 roky se koná konference účastnických zemí. Na těchto konferencích dochází k úpravě příloh a je diskutována politika a výkonné nástroje vyhlášky. Na konferenci jsou členské státy zastoupeny oficiálními vládními delegacemi.

Návrhy na změny v seznamech druhů v dodatcích mohou být předneseny na konferenci. Poté následuje proces konzultací. Aby byl návrh přijat, musí získat alespoň 2/3 hlasů konference. Nevládní a mezivládní organizace se mohou konferencí zúčastnit, ale nemají hlasovací právo.

Výbory

V obdobích mezi konferencemi pracuje několik výborů včetně Výboru pro rostliny.

Výbor pro rostliny poskytuje poradenství a vedení konferenci, ostatním výborům, pracovním skupinám a sekretariátu ohledně všech aspektů týkajících se mezinárodního obchodu s druhy v seznamech úmluvy CITES. Výbor se skládá z volených členů pro každou ze šesti CITES oblastí. Pouze tyto členové mají hlasovací právo. Jednání se mohou zúčastnit také zástupci členských států, nevládních organizací, obchodu a organizací ochrany přírody. Pozorovatelé hrají v práci Výboru pro rostliny aktivní a velmi podstatnou úlohu.

Přílohy

Základem úmluvy jsou tři přílohy obsahující seznamy druhů. Tyto seznamy obsahují více než 25000 druhů rostlin kontrolovaných úmluvou CITES, což je 5x více než počet kontrolovaných druhů živočichů.

Příloha I

Paphiopedilum sp.

>300 druhů

Příloha II

Welwitschia mirabilis

>25000 druhů

Příloha III

Cedrella odorata

>30 druhů

Příloha I

Příloha I obsahuje seznam druhů ohrožených vyhynutím, které jsou nebo by mohly být ovlivněny obchodem/předmětem obchodu. Příloha I zahrnuje více než 300 druhů. Mezi nimi jsou mnohé orchideje, např. druhy rodu *Paphiopedilum*.

- Obchod s planými rostlinami pro komerční účely je zakázán
- Obchod s uměle množenými rostlinami je možný, avšak vyžaduje povolení

Příloha II

- Obchod s planými a uměle množenými rostlinami pro komerční i nekomerční účely je možný, vyžaduje povolení

Příloha II obsahuje druhy, které sice nemusí být nutně ohroženy v současnosti, ale mohlo by se tak stát v budoucnu, pokud by obchod s nimi nebyl regulován. Tato příloha také obsahuje druhy, které jsou svým vzhledem podobné chráněným druhům, aby byla zajištěna jejich lepší ochrana. Příloha II zahrnuje přes 25000 druhů rostlin.

Cílem kontroly je dovolit obchod v množstvích, která neovlivní populace na přirozených biotopech. Pro některé druhy v Příloze II je kontrolován i obchod s určitými částmi rostlin a odvozeninami. V Příloze II jsou zahrnuty např. všechny druhy orchidejí a kaktusů, které nejsou obsaženy v Příloze I.

Příloha III

Obchod s planými a uměle množenými rostlinami pro komerční i nekomerční účely je umožněn, *vyžaduje však povolení*

Příloha III zahrnuje rostliny, jejichž vývoz je regulován na území určité země Úmluvy a spolupráce s ostatními členskými zeměmi je třeba k prevenci nebo omezení jejich využívání.

Např. **španělský cedr** (*Cedrela odorata*) je zahrnut v Příloze III pro Peru a Kolumbii. Kontrola CITES je omezena na kmeny, řezivo a dýhy.

Ramin (*Gonystylus* spp.) je zahrnut v Příloze III pro Indonésii. CITES kontroluje stromy a části a odvozeniny včetně předmětů vyrobených z tohoto dřeva a vědeckého materiálu.

Povolení k vývozu

- Je vydáváno výkonným orgánem CITES
- Poradní vědecký orgán musí doložit, že export neohrozí přežití druhu ve volné přírodě

K provozování obchodu s rostlinami zahrnutými ve vyhlášce CITES jsou nutné určité dokumenty – povolení. Těmito dokumenty stát potvrzuje, že odebrání určité rostliny z jejího přirozeného biotopu neohrozí přirozené populace a že rostlina či rostliny byly získány legálně. Povolení vydává výkonný orgán CITES.

Nejdůležitějším dokumentem je vývozní povolení. Je potřeba k vývozu rostlin uvedených v Příloze I a II. Vývozní povolení je dokument, který potvrzuje, že podle názoru daného státu vývoz dané rostliny ze země neohrozí přežití druhu ve volné přírodě. Výkonný orgán, který vydává vývozní povolení, musí nejprve konzultovat vývoz s vědeckým orgánem, který potvrdí, že vývoz neohrozí planě rostoucí populace. Toto potvrzení se nazývá 'non-detriment statement'. Vývoz rostlin z dodatku III nevyžaduje 'non-detriment statement'. Vývozní povolení se týká jak planě rostoucích, tak uměle množených rostlin.

Povolení k dovozu

- Je vyžadováno pro druhy z Přílohy I
- Některé země (např. členské státy EU) vyžadují dovozní povolení pro všechny druhy v přílohách I a II

Dovozní povolení je vyžadováno pro planě rostoucí rostliny z Přílohy I a z nich odvozený materiál. Obvykle není požadováno pro rostliny zahrnuté v Příloze II. Dříve než výkonný orgán vydá dovozní povolení v zemi, kam je rostlinný materiál zahrnutý v Příloze I dovážen, vědecký orgán této země musí doložit, že dovozem druhu nebude ohroženo jeho přežití na přirozených biotopech. Některé země mají ještě přísnější opatření, než ukládá úmluva ve své základní podobě. Například země EU vyžadují dovozní povolení pro veškerý rostlinný materiál zahrnutý v Přílohách I i II. To se týká jak planě rostoucích, tak pěstovaných rostlin.

Potvrzení o původu

Pokud je rostlina vyvážena ze země, která není signatářem úmluvy, je vyžadováno potvrzení o původu. V tomto dokumentu se potvrzuje, že vyvážený materiál byl v zemi vývozu získán legálně.

Signatářské země mají povinnost evidovat transakce s rostlinami CITES. Na jejich podkladě země vypracovávají výroční zprávy, které jsou zasílány do Sekretariátu CITES. Vývoz rostlin zahrnutých v Příloze III nevyžaduje 'non-detriment statement'.